

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.5

БІЗНЕС-ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРИВОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

BUSINESS INFRASTRUCTURE SUPPORT FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE KRYVYI RIH REGION

Брутян К.С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та менеджменту,
Криворізький факультет Запорізького національного університету

Васильєва С.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та менеджменту,
Криворізький факультет Запорізького національного університету

Brutyana Kateryna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Management,
Faculty of Kryvyi Rih, Zaporizhzhya National University

Vasilyeva Svetlana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Management,
Faculty of Kryvyi Rih, Zaporizhzhya National University

Розвиток бізнес-інфраструктури забезпечить підвищення загального рівня поінформованості потенційних інвесторів, інших зацікавлених суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, його ресурсний потенціал, перспективи економічного розвитку. Зростання надходжень інвестицій дасть змогу більш ефективно й оперативно вирішувати існуючі проблеми соціально-економічного розвитку міста. Результатом реалізації заходів буде формування позитивного іміджу, поліпшення сприятливого інвестиційного клімату в місті, що активізує інвестиційну діяльність і створить умови для більш ефективного залучення іноземних інвестицій, сприятиме розвитку диверсифікованої конкурентоспроможної економіки й надасть можливість створити додаткові робочі місця та збільшити надходження до бюджетів усіх рівнів. У статті розглянуто поняття та основні елементи інфраструктури бізнес-діяльності, визначено особливості розвитку бізнес-середовища. Проаналізовано стан та динаміку зовнішньоекономічної діяльності регіону. Представлено перспективи розвитку малого та середнього бізнесу в Криворізькому регіоні.

Ключові слова: бізнес-діяльність, інфраструктура, інвестиційний клімат, розвиток, зовнішньоекономічна діяльність, бізнес-середовище, реконструкція, ефективність.

Развитие бизнес-инфраструктуры обеспечит повышение общего уровня осведомленности потенциальных инвесторов, других заинтересованных субъектов внешнеэкономической деятельности, его ресурсный потенциал, перспективы экономического развития. Рост поступлений инвестиций позволит более эффективно и оперативно решать существующие проблемы социально-экономического развития города. Результатом реализации мероприятий будут формирование положительного имиджа, улучшение благоприятного инвестиционного климата в городе, что активизирует инвестиционную деятельность и создаст условия для более эффективно привлечения иностранных инвестиций и будет способствовать развитию диверсифицированной конкурентоспособной экономики и позволит создать

дополнительные рабочие места и увеличить поступления в бюджеты всех уровней. В статье рассмотрены понятие и основные элементы инфраструктуры бизнес-деятельности, определены особенности развития бизнес-среды. Проанализированы состояние и динамика внешнеэкономической деятельности региона. Представлены перспективы развития малого и среднего бизнеса в Криворожском регионе.

Ключевые слова: бизнес-деятельность, инфраструктура, инвестиционный климат, развитие, внешнеэкономическая деятельность, бизнес-среда, реконструкция, эффективность.

The development of business infrastructure will provide an increase in the overall level of awareness of potential investors, other interested entities of foreign economic activity, its resource potential, prospects for economic development. Increasing investment income will help to solve existing problems of socio-economic development of the city more effectively and promptly. The measures will result in the formation of a positive image, improvement of a favorable investment climate in the city, which will stimulate investment activity and create conditions for more effective attraction of foreign investments, will promote the development of a diversified competitive economy and will provide an opportunity to create additional jobs and increase budgets. Partnerships should become an effective platform for developing bilateral relations, launching and implementing mutually beneficial projects in various fields (economy, education, culture and tourism, health, business and trade). Business infrastructure activities should become an effective tool for utilizing the city's existing potential for its own development, enhancing and expanding its export potential, improving the city's international image, deepening cooperation with foreign cities. Its advantages are the ability to provide a comprehensive approach to solving the problems of development of international cooperation and foreign economic activity. The result of realization of measures is forming of positive image, improvement of favourable investment climate, in town which will activate investment activity and will create terms for more effective bringing in of foreign investments, will assist development of the diversified competitive economy and give possibility to create additional workplaces and increase a receipt to the budgets of all levels. A concept and basic elements of infrastructure of business-activity, certain features of development of business-environment is considered in the article. Analysed state and dynamics of foreign economic activity of region. The presented prospects of development of small and middle business are in the Kryvyi Rih region.

Key words: business-activity, infrastructure, investment climate, development, foreign economic activity, business-environment, reconstruction, efficiency.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі формування економічних відносин важливу роль як в Україні, так і в світі відіграє бізнес-інфраструктура. Особливу увагу потребують малі форми господарювання – малий бізнес. Саме мале та середнє підприємство дає змогу в найкоротший термін здійснити структурну перебудову економіки, сприяє насиченню ринку товарами та послугами і формуванню середнього класу. Проте в сучасних умовах господарювання за нестійкої економічної, політичної ситуації, фінансової кризи діяльність малих підприємств гальмується наявністю суттєвих проблем і перешкод у даній сфері, що призводить до уповільненості та диспропорційності їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Різні аспекти розвитку бізнес-інфраструктури малого підприємства досліджувалися та представлені у працях українських та зарубіжних учених, таких як: А. Алексєєв, В. Баумоль, З. Варналій, А. Вовчак, М. Вайт, Девідсон, Д. Ісаченко, Я. Кашуба, В. Кіцак, В. Кикоть, О. Костюк, Д. Пиріг, С. Реверчук та ін. Разом із тим чимало питань стосовно ефективного функціонування та розвитку малого бізнесу в Україні сьогодні залишаються ще недостатньо вивченими та потребують подальшого розгляду. Серед них важливим є законодавче регулювання підприємницької

діяльності та його наслідки, формування сприятливого середовища для функціонування малих підприємств.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Формування в Кривому Розі ефективної системи розвитку бізнес-інфраструктури, яка забезпечувала б комплексний підхід до питання залучення інвестицій в економіку міста та розвитку міжнародної співпраці в усіх сферах життєдіяльності міста, формування його позитивного міжнародного іміджу, що в підсумку матиме безпосередній позитивний вплив на добробут мешканців Кривого Рогу.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета статті – визначити поняття інфраструктури, розглянути особливості формування бізнес-інфраструктури, проаналізувати стан зовнішньоекономічної діяльності, порівняти динаміку розвитку галузей економіки з урахуванням іноземних інвестицій, запропонувати дієві механізми розвитку малого бізнесу в Криворізькому регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Бізнес-інфраструктура є важливим складником бізнес-середовища в регіоні. За відсутності розвиненої інфраструктури регіону підвищення продуктивності бізнес-діяльності неможливе.

Інфраструктура (від лат. *infra* – нижче, під та *structura* – будівля, розташування) – це

обов'язковий компонент будь-якої цілісної економічної системи, який являє собою сукупність інститутів, що обслуговують ринок і виконують визначені функції із забезпечення нормального режиму його функціонування. Інфраструктура покликана забезпечити цивілізований характер діяльності ринкових суб'єктів [1, с. 39].

Основними елементами бізнес-інфраструктури сучасного ринку є: торгово-промислові палати, митниці, агентства регіонального розвитку, технопарки та технополіси (інноваційна інфраструктура), консалтингові компанії, науково-дослідні установи, освітні заклади, інформаційна мережа, спеціалізовані банки, спеціалізовані страхові компанії, біржі, торги, аукціони, міжнародні виставки та ярмарки, транскордонні утворення, професійні, громадські, міжнародні організації та ін.

Бізнес-інфраструктурне забезпечення виконує низку важливих функцій у сприянні ЗЕД регіону: брокерську, інформаційну, консультативну, девелоперську (від англ. develop – розвивати, розробляти, створювати, вдосконалювати), інноваційну, промоутерську (від англ. promote – сприяти, просувати, допомагати) (табл. 1) [2, с. 174].

Наявність інфраструктури підтримки прямого іноземного інвестування в регіоні є об'єктивно необхідною і серед основних її завдань є такі: 1) здійснювати допомогу в пошуку об'єктів інвестування, партнерів; 2) надавати необхідну інфор-

мацію інвесторам про потенційні ринки збуту, конкурентів, тенденції розвитку ринків; 3) надавати консультації у сфері інвестування; 4) забезпечувати комфортні умови для здійснення бізнесу в регіоні. До складу цієї інфраструктури входять: агентства інвестиційного розвитку; регіональні інвестиційні фонди; регіональні венчурні фонди; інформаційні системи; система супроводу інвестиційних проєктів; науково-дослідні установи; спеціалізовані (інвестиційні) банки; страхові компанії; консалтингові компанії; міжнародні виставки; міжнародні інвестиційні форуми.

Загалом економічна ситуація в Україні не сприяє розвитку малого бізнесу – так вважають 68,2% опитаних. Лише 3% респондентів повністю задоволені бізнес-кліматом в Україні. Інфляція (56,3%), рівень податкового навантаження (42,24%), високий рівень корупції (41,9%) та нестача кваліфікованих фахівців (39,3%) – основні чинники негативної оцінки бізнес-клімату. Разом із тим лише 4% вважають, що інфляція заважає розвитку бізнесу насамперед.

Близько 21,6% опитаних назвали систему оподаткування головною сферою, яка потребує змін. 14,7% опитаних найбільше стурбовані доступністю кредитних коштів, для 9% найбільш неприйнятним є рівень корупції. По 6,1% респондентів хотіли б насамперед змінити на користь свого підприємства ситуацію з держав-

Таблиця 1

Основні функції, які виконують суб'єкти бізнес-інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності регіону

Функція	Зміст функції	Суб'єкти бізнес-інфраструктури ЗЕД регіону
брокерська	допомога у пошуку клієнтів, агентів, дистриб'юторів	консалтингові компанії, торгово-промислові палати, агентства регіонального розвитку, інформаційні мережі, біржі, торги, аукціони, міжнародні виставки та ярмарки
інформаційна	надання суб'єктам ЗЕД необхідної інформації про потенційні ринки збуту, конкурентів, тенденції на світових ринках тощо	торгово-промислові палати, агентства регіонального розвитку, інформаційні мережі, науково-дослідні установи
консультативна	надання консультацій фахівців у сфері ЗЕД, організація семінарів, конференцій, навчальних програм	консалтингові компанії, торгово-промислові палати, агентства регіонального розвитку, науково-дослідні установи, освітні заклади
девелоперська	забезпечення комфортних умов здійснення міжнародного бізнесу в регіоні	митниця, логістичні компанії, спеціалізовані банки, спеціалізовані страхові компанії, компанії з надання послуг у сфері іноземних мов та консультації з міжкультурних відмінностей, а також у сфері міжнародного права
інноваційна	розроблення та апробація новітніх технологій у галузях економіки, зокрема в експортних	індустріальні (промислові) парки, технопарки, технополіси
промоутерська	заходи та програми, спрямовані на просування вітчизняних товарів на міжнародні ринки, а також заохочення міжнародного бізнесу та іноземних інвестицій до діяльності в регіоні	бюро сприяння інвестиціям, агентства регіонального розвитку, торгово-промислові палати

ною підтримкою бізнесу та платоспроможністю населення [3, с. 56–58].

Складна економічна ситуація в Україні та низький платоспроможний попит стимулюють малий бізнес освоювати зовнішні ринки. 27% підприємств уже експортують товари на зовнішні ринки, 30,3% мають намір виходити на експортні ринки у 2020 р. Майже всі ці компанії очікують на зростання рівня прибутків

Кривий Ріг – місто металургів і гірників, талановитих і працьовитих людей, об'єднаних у громаду із сильною та компетентною владою; «сталеве серце» України, сучасний промисловий мегаполіс світового значення; культурний, науковий, освітній, спортивний центр Дніпропетровщини. Це відкритий до співробітництва зі світом регіон, готовий упроваджувати інвестиційні проекти з партнерами з усіх країн світу. Кривий Ріг – ефективний майданчик для інвестицій. Сьогодні місто – один із лідерів економічного розвитку регіону, місто з великим потужним потенціалом.

Кривий Ріг активно співпрацює з ключовими міжнародними фінансово-кредитними установами: Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Північною екологічною фінансовою корпорацією (НЕФКО), німецьким товариством міжнародного співробітництва GIZ (GIZ).

У Кривому Розі успішно реалізується практика соціального партнерства, що полягає у поєднанні зусиль і ресурсів влади та бізнесу міста задля спільного втілення соціально-економічних і культурних проектів у всіх сферах його життєдіяльності.

У межах реалізації практики корпоративно-соціального партнерства в 2018 р. між виконавчим комітетом Криворізької міської ради та підприємствами міста були укладені договори про співробітництво. Соціальними партнерами стали такі промислові підприємства: товариство з обмеженою відповідальністю «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ» і його комбінати (приватні акціонерні товариства «Північний гірничо-збагачувальний комбінат», «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат», «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат»), публічні акціонерні товариства «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» та «АрселорМіттал Кривий Ріг». Кошти підприємств – соціальні інвестиції в сумі 141,5 млн грн – у рамках цієї співпраці були спрямовані на розвиток інфраструктури міста, проведення культурно-масових та інших заходів, спрямованих на розвиток Кривого Рогу.

Учасниками інформаційної інфраструктури є регіональні інвестиційні фонди. Найбільш великі з них створені у Дніпропетровській області – Криворізька агенція регіонального розвитку.

Криворізька агенція регіонального розвитку є неприбутковою добровільною громадською організацією, яка створена для об'єднання зусиль науковців, освітян, громадських діячів,

представників органів державних та громадських організацій, представників промислових підприємств із різною формою власності, громадян, для вирішення економічних, соціальних, екологічних, культурних, освітніх та інших проблем на шляху до сталого розвитку Криворізького регіону.

Для зміцнення конкурентних позицій Кривого Рогу, поліпшення інвестиційного клімату та залучення інвестицій, а також із метою сприяння диверсифікації економіки, створенню нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої й ринкової інфраструктури на території міста створено індустріальний парк «Кривбас». Пріоритетними напрямками його діяльності визначено «Будівництво та будматеріали», «Машинобудування», «Логістику».

Влада міста здійснює заходи, що поліпшують інвестиційний клімат та впливають на залучення інвестицій як у діючі виробництва, так і у формування (започаткування) нового бізнесу.

Аналіз окремих статистичних показників дає змогу оцінити загальний стан інвестиційної діяльності в місті за обсягами капітальних інвестицій в економіку міста (табл. 2).

За підсумками 2018 р. частка капітальних інвестицій у загальному обсязі Дніпропетровської області становить 36,3% та сягає 8,8 млрд грн. Цей показник є більшим, ніж у 18 областях України, у тому числі таких економічно розвинених, як Запорізька, Миколаївська, Одеська, Полтавська. Це є свідченням того, що підприємства міста вкладають значні фінансові ресурси в заміну основних фондів на більш енергоефективні та ресурсозберігаючі.

Постійно зростають обсяги виконаних будівельних робіт. За 2018 р. цей показник становив 2 917,1 млн грн, що на 13,6% більше від обсягу робіт, виконаних у 2017 р., та становить 52,4% від загального обсягу в Дніпропетровській області (перше місце). За характером будівництва обсяги робіт розподілилися так: роботи з нового будівництва, реконструкції та технічного переозброєння становили 75,8% від загального обсягу, решта – з капітального та поточного ремонтів (12,5% та 11,7% відповідно).

Кривий Ріг є лідером за розміром вкладених в економіку міста іноземних інвестицій, оскільки їхня частка в підприємствах міста становить 10% від цього показника по Україні.

Зміни в обсягах прямих іноземних інвестицій пов'язані з коливанням курсу валют. Фактичного відтоку капіталів не відбулося.

Як і в переважній більшості міст країни, причини та терміни залучення іноземних інвестицій в економіку міста пов'язані з приватизаційними процесами, що проходили із середини 90-х років ХХ ст. до середини 2000-х років.

Станом на 31.12.2018 іноземні інвестиції надійшли з 28 країн світу. Основними країнами-інвесторами є: ФРН (92,3% від загальної суми іноземних інвестицій), Республіка Кіпр – 3,8%, Королівство Нідерланди – 3,3%. Переважна

більшість прямих іноземних інвестицій залучена в підприємства промислової галузі, у тому числі: у переробну – 93,8%, добувну – 5,6%, що переважно належать до галузей металургії та добування руди.

На якість життя в місті впливає чимало показників, одним із них є наявність достатньої кількості робочих місць, які б забезпечували гідний рівень доходів населенню.

Загалом економіка міста характеризується, з одного боку, монопрофільністю, з іншого – експорторієнтованістю. Підприємства Кривого Рогу є одними з найбільших експортерів товарів в Україні, що позитивно впливає на платіжний баланс держави, оскільки наявне значне позитивне сальдо зовнішньоторговельного обороту становить 2,3 млрд дол. США (табл. 3).

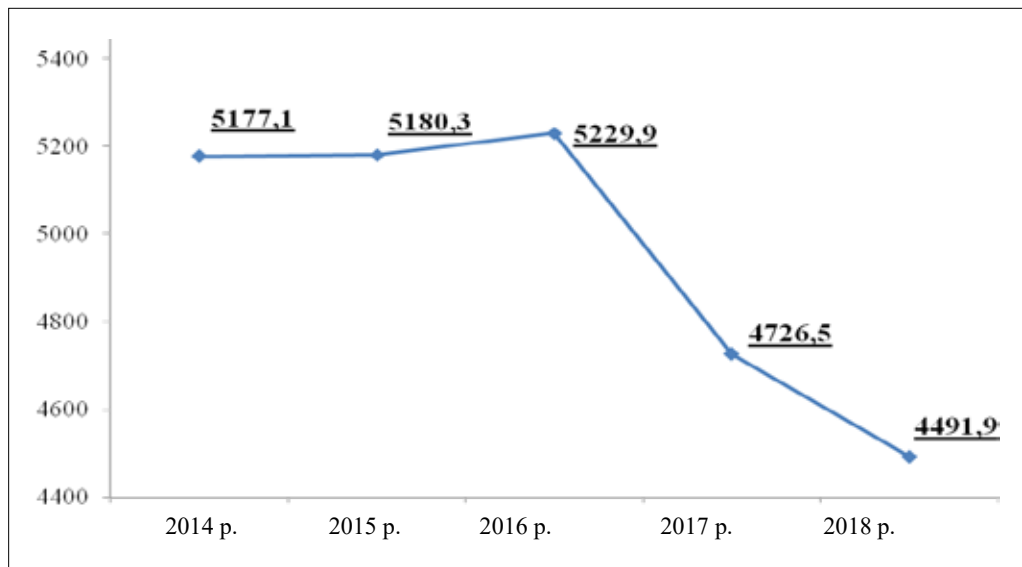

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку Кривого Рогу протягом 2014–2018 рр. млн дол. США

Джерело: складено за [4]

Таблиця 2

Динаміка капітальних інвестицій та виконаних будівельних робіт у Кривому Розі протягом 2014–2018 рр., млн грн

	2014	2015	2016	2017	2018
Капітальні інвестиції за рахунок усіх джерел	6 693,9	5 986,0	4 862,2	6 695,5	8 832,0
Виконання будівельних робіт, УСЬОГО у тому числі:	1 798,2	2 070,0	2 119,0	2 568,0	2 917,1
– з нового будівництва, реконструкції та технічного пе-реозброєння;	1 107,9	1 290,9	1 483,6	1 823,4	2 210,8
– капітальний та поточний ремонт	690,3	779,1	635,4	744,6	706,3

Джерело: складено за [4]

Таблиця 3

Динаміка зовнішньоекономічної діяльності підприємств Кривого Рогу протягом 2014–2018 рр., млн. дол. США

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Експорт товарів	5 345,6	5 015,3	5 196,4	4 646,1	3 104,5
Імпорт товарів	1 115,5	1 038,8	672,5	667,4	785,3
Зовнішньоторговельний оборот товарів	6 461,1	6 054,1	5 868,9	5 313,5	3 889,8
Сальдо	4 230,1	3 976,5	4 523,9	3 978,7	2 319,1

Джерело: складено за [4]

Протягом аналізованого періоду відбулися зміни в динаміці експортно-імпорتنих операцій підприємств, що здійснюють діяльність на території Кривого Рогу. Так, у 2018 р. порівняно з 2014 р. розмір експорту в місті скоротився майже на 42%, імпорту – на 30%, а загальний показник зовнішньоторговельного обороту знизився на 45%.

Загалом у 2018 р. зовнішньоторговельний оборот товарів підприємств міста становив 3,9 млрд дол. США (табл. 4).

Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 2,3 млрд дол. США. За 2018 р. експорт становив 3,1 млрд дол. США, а імпорт – 785,3 млн дол. США. Зміни в обсягах зовнішньоекономічної діяльності в місті пов'язані, перш за все, зі світовою кон'юнктурою цін на металопродукцію та мінеральну сировину, з якої її виробляють.

Найбільшу питому вагу в структурі експорту товарів криворізьких підприємств мають мінеральна сировина, недорогоцінні метали та вироби з них. За 2018 р. показник за цими позиціями становив 43,5% та 55,1% відповідно. Як свідчать дані статистики, за останні п'ять років відбулися зміни в структурі товарних експортних позицій. У 2018 р. порівняно з 2014 р. на 4,1 п. п. знизилася частка експорту мінеральної сировини, тоді як питома вага експорту недорогоцінних металів та виробів з них зросла на 5,9 п. п. У структурі імпорتنих поставок у 2018 р. найбільша питома вага належить нафтопродукції – 68,8% (540,4 млн дол. США), продукції машинобудування – 7,1% (56,0 млн дол. США). Географічна структура зовнішньоторговельних товарних операцій міста налічує 104 країни світу (табл. 5).

Географія експортних поставок товарів протягом останніх двох років зазнала певних структурних змін. Так, якщо у 2014 р. частка продукції на експорт в країни Співдружності Незалежних Держав становила 11,1%, у 2016 р. – 17,5%, то в 2018 р. – лише 4,8%. Натомість збільшилися експортні потоки до Африки – з 7,9% у 2014 р. до 19,1% у 2018 р. Найбільшими торговими партнерами міста за підсумками 2018 р. є Китайська Народна Республіка (783,9 млн дол. США), Арабська Республіка Єгипет (370,0 млн грн.), Турецька Республіка (299,7 млн дол. США), Республіка Ірак (256,6 млн дол. США), Республіка Польща (229,0 млн грн).

Іноземні інвестори часто потребують підтримки з боку спеціалізованих установ на території тієї країни, регіону, куди вони спрямовують свій капітал. Інтерес для іноземних бізнесменів представляє зазвичай така інформація: внутрішня і міжнародна конкуренція в регіоні; перспективи розвитку основних ринків регіону; канали дистрибуції, конкуренція; рівень технологічного розвитку основних суб'єктів економіки; правові аспекти розвитку підприємництва. Вони прагнуть дізнатися, як розвиваються підприєм-

ства в галузях і суміжних секторах. Інформація повинна включати результати аналізу розвитку виробництва, споживання, зайнятості, а також ключових суб'єктів галузевих ринків. Інвестор також потребує підтримки з приводу візитів у країну, відвідування об'єктів/місць для інвестування; переговорів; реєстрації; отримання ліцензій, дозволів, узгоджень; наймання працівників тощо [6, с. 190].

Малий бізнес в Україні активно розвивається й оптимістично налаштований на 2020 р., незважаючи на несприятливий бізнес-клімат. Такими є висновки Індексу настроїв малого бізнесу, котрий уперше провела Європейська бізнес-асоціація спільно з компанією ЛІГА:ЗАКОН у межах проєкту Unlimit Ukraine. Загальний Індекс настроїв малого бізнесу становить 3,2 із 5 можливих, що відповідає нейтральному рівню. При цьому такі складники Індексу, як оцінка поточного стану бізнесу, динаміка його розвитку за останні шість місяців, прогноз ситуації на наступні шість місяців та оцінка бізнес-клімату, виявили кардинально протилежні настрої з боку підприємців.

Дослідження виявило потужні оптимістичні настрої в очікуваннях бізнесу на 2020 р. 76,2% опитаних очікують, що стан справ у їхньому бізнесі поліпшиться вже протягом наступних пів року. 87% прогнозують зростання прибутків у 2020 р. Значний оптимізм підприємці демонструють у планах розвитку свого бізнесу цього року. Зокрема: 54,2% планують збільшити кількість працівників, 57,3% – підняти рівень зарплати найманих працівників, 64,3% мають намір збільшити обсяг фінансування свого бізнесу у 2020 р. Дослідження свідчить про орієнтування малого бізнесу на експорт. 27% опитаних компаній уже вийшли на зовнішні ринки, а 30,3% планують вийти цього року. Компанії налаштовані на розвиток своїх підприємств і реінвестування зароблених коштів у власний бізнес.

Складнощі з отриманням кредитів стримують розвиток малого бізнесу. За даними дослідження, 82% компаній потребують кредитних коштів. При цьому 65% опитаних мають із цим труднощі, із них для 15,5% залучення кредитів «абсолютно неможливе».

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Попри несприятливий бізнес-клімат в Україні, малі підприємства активно розвиваються й налаштовані оптимістично на 2020 р. Малий бізнес узяв курс на зовнішні ринки в пошуках платоспроможних клієнтів. Розвиток малого бізнесу стимулює українську економіку: нові робочі місця, підвищення рівня зарплат, реінвестування зароблених коштів у бізнес, вихід на зовнішні ринки та стимулювання валютних надходжень.

Переважає більшість компаній відзначає негативний вплив інфляції на свій бізнес.

Серед актуальних проблем компаній найбільше стурбовані податковим навантаженням,

Таблиця 4
Динаміка експортної діяльності підприємств Кривого Рогу протягом 2014–2018 рр. у розрізі товарних позицій, млн дол. США

Назва товарної позиції	2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%
Готові харчові продукти	9 793,5	0,2	8 549,7	0,2	8 085,8	0,2	5 571,9	0,1	10 392,5	0,3
Мінеральні продукти	2 547 081,4	47,6	2 0751 20,7	41,4	2 514 093,7	48,4	2 159 924,2	46,5	1 350 613,1	43,5
Продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей промисловості	5 920,9	0,1	4 476,5	0,1	2 791,5	0,1	3 033,2	0,1	3 587,4	0,1
Текстильні матеріали та текстильні вироби	20 512,5	0,4	18 686,6	0,4	20 035,5	0,4	20 466,8	0,4	12 002,0	0,4
Недорогоцінні метали та вироби з них	2 629 811,9	49,2	2 826 895,9	56,4	2 608 524,1	50,2	2 433 142,2	52,4	1 710 696,4	55,1
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	33 671,0	0,6	32 655,9	0,7	29 017,0	0,6	16 664,2	0,4	9 228,9	0,3
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	92 700,0	1,7	44 523,3	0,9	10 220,6	0,2	1 746,4	0,0	2 085,5	0,1
Інше	6 086,2	0,1	4 394,2	0,1	3 644,7	0,1	5 544,3	0,1	5 853,3	0,2
УСЬОГО	5 345 577,5	100	5 015 302,8	100	5 196 412,9	100	4 646 093,2	100	3 104 459,1	100

Джерело: складено за [4]

Таблиця 5
Географія експортних операцій підприємств Кривого Рогу протягом 2014–2018 рр., млн дол. США

Країни (континенти)	2014		2015		2016		2017		2018	
	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %
Країни СНД	593,5	11,1	798,6	15,9	910,4	17,5	582,6	12,5	148,7	4,8
Інші країни світу	4 752,1	88,9	4 216,7	84,1	4 286,0	82,5	4 063,5	87,5	2 955,8	95,2
Європа	1 469,3	27,5	1 082,6	21,6	1 083,6	20,9	942,2	20,3	685,1	22,1
Азія	2 858,1	53,5	2 573,5	51,3	2 696,7	51,9	2 394,6	51,5	1 644,7	53,0
Африка	424,6	7,9	559,9	11,2	505,5	9,7	720,0	15,5	592,5	19,1
Америка	0,1	0,0	0,7	0,0	0,2	0,0	6,5	0,1	33,5	1,1

Джерело: складено за [5]

доступністю кредитів для розвитку та рівнем корупції в Україні.

Пріоритети місцевої політики у сфері залучення інвестицій та міжнародної співпраці: концентрація та спрямування інвестицій на забезпечення розвитку нових для міста галузей економіки; ресурсна збалансованість бізнес-планів інвестиційних та інноваційних проєктів суб'єктів господарювання, які належать територіальній громаді міста; прозорість та ефективність механізму надання підтримки реалізації проєктів у місті; безпечність для навколишнього природного середовища, життя й здоров'я криворіжців запроваджуваних проєктів.

Основні рекомендації щодо розвитку бізнес-інфраструктури під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Криворізькому регіоні: формування прозорого та відповідального бізнесу; сприяння розвитку малого та середнього бізнесу за допомогою залучення інвестицій; вдосконалення стандартів корпоративного управління та його гнучкості, підвищення захисту прав учасників бізнесу, зменшення ризику рейдерських захоплень, підвищений рівень захисту прав кредиторів, запобігання відтоку капіталу з Криворізького регіону, спрощення процедур вирішення внутрішніх корпоративних конфліктів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варналії З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики ; 4-е вид. Київ : Знання КОО, 2008. 302 с.
2. Кикоть В.І. Особенности развития малого предпринимательства в Украине. *Культура народов Причерноморья*. 2006. № 88. С. 63–66.
3. Костюк О.М. Розвиток малого бізнесу в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 12. С. 44–48.
4. Звіт з виконання у 2018 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017–2019 роки. URL : <https://so.kr.gov.ua/osxfile> (дата звернення: 07.10.2019).
5. Індекс настроїв малого бізнесу 2020. URL : <https://eba.com.ua/indeks-nastroyiv-malogo-biznesu-2018/> (дата звернення: 15.10.2019).
6. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні». URL : <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.10.2019).
7. Податковий кодекс України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>. (дата звернення: 07.10.2019).
8. Щорічний статистичний збірник / Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 09.10.2019).
9. World Economic Forum. *Global Competitiveness Index. Country / Economy profiles. Finland*. URL : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/> (дата звернення: 30.10.2019).

REFERENCES:

1. Varnalij Z. S. (2008) *Male pidpryjemnyctvo: osnovy teoriji i praktyky* [Small enterprise: bases of theory and practice]. K.: T-vo «Znannja», KOO.
2. Kikot' V. I. (2006) *Osobennosti razvitiya malogo predprinimatel'stva v Ukraine* [Features of development of small enterprise are in Ukraine] *Kul'tura narodov Prichernomor'ya*, no. 88. pp. 63-66.
3. Kostjuk O. M. (2010) *Rozvytok malogho biznesu v Ukraini* [Development of small business is in Ukraine] *Investyciji: praktyka ta dosvid*, no. 12. pp. 44-48.
4. *Zvit z vykonannya u 2018 roci prohramy ekonomichnogho ta socialnogho rozvytku m. Kryvogho roghu na 2017-2019 roky*. [A report is from implementation in 2018 year of the program of economic and social development of m. Kryvogho roghu on 2017-2019]. Available at: <https://so.kr.gov.ua/osxfile> (accessed 07.10.2019)
5. *Indeks nastroyiv malogho biznesu 2020*. [Index of moods of small business 2020]. Available at: <https://eba.com.ua/indeks-nastroyiv-malogo-biznesu-2018/> (accessed 15.10.2019)
6. *Zakon Ukrainy «Pro Nacionaljnu prohramu spryannja rozvytku malogho pidpryjemnyctva v Ukraini»* [About the National program of assistance development of small enterprise in Ukraine]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua>. (accessed 05.10.2019)
7. *Podatkovyj kodeks Ukrainy* [Internal revenue code of Ukraine]. – Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua>. (accessed 07.10.2019)
8. *Shhorichnyj statystychnyj zbirnyk. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [Government service of statistics of Ukraine] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (accessed 09.10.2019)
9. World Economic Forum. *Global Competitiveness Index. Country/Economy profiles. Finland*. Available at: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/> (accessed 30.10.2019)